

1150**ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI¹⁾**

z dnia 7 lipca 2005 r.

w sprawie postępowania w razie wypadków pozostających w związku z pełnieniem służby w Policji

Na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 16 grudnia 1972 r. o odszkodowaniach przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą w Policji (Dz. U. Nr 53, poz. 345, z późn. zm.²⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1. Rozporządzenie określa tryb ustalania okoliczności i przyczyn wypadków pozostających w związku z pełnieniem służby w Policji, obowiązki funkcjonariusza, który uległ wypadkowi, sposób powoływania i postępowania komisji powypadkowej, w tym prowadzenia postępowania wyjaśniającego, sporządzania protokołów oraz ustalania okoliczności wypadków.

§ 2. Ilekroć w rozporządzeniu jest mowa o:

- 1) przełożonym — rozumie się przez to bezpośrednio przełożonego policjanta;
- 2) stałym miejscu służby — rozumie się przez to miejsce pełnienia służby przez funkcjonariusza w jednostce (komórce) organizacyjnej Policji, określone w rozkazie personalnym o mianowaniu na stanowisko służbowe.

§ 3. 1. Funkcjonariusz, który uległ wypadkowi, zwany dalej „poszkodowanym”, niezwłocznie, jeżeli pozwala na to jego stan zdrowia, zawiadamia na piśmie o wypadku swojego przełożonego.

2. Przełożony, który powziął wiadomość o wypadku, niezwłocznie zawiadamia o tym kierownika jednostki organizacyjnej Policji właściwego ze względu na miejsce wypadku, zwanego dalej „kierownikiem jednostki organizacyjnej Policji”, oraz organizację zakładową związku zawodowego policjantów.

3. Kierownik jednostki organizacyjnej Policji po otrzymaniu zawiadomienia o wypadku podejmuje następujące działania:

- 1) zabezpiecza miejsce wypadku przed ewentualnymi dalszymi następstwami zdarzenia;

¹⁾ Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji kieruje działem administracji rządowej — sprawy wewnętrzne, na podstawie § 1 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 11 czerwca 2004 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (Dz. U. Nr 134, poz. 1436 i Nr 283, poz. 2818 oraz z 2005 r. Nr 19, poz. 164).

²⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1983 r. Nr 16, poz. 79, z 1985 r. Nr 20, poz. 85 i Nr 38, poz. 181, z 1989 r. Nr 35, poz. 192 oraz z 2001 r. Nr 81, poz. 877.

2) udziela niezwłocznie pomocy poszkodowanym lub osobom, którym zagraża niebezpieczeństwo;

3) powołuje komisję powypadkową;

4) udostępnia informacje i materiały niezbędne do ustalenia okoliczności i przyczyny wypadku oraz udziela wszechstronnej pomocy komisji powypadkowej.

4. Jeżeli okoliczności wypadku to uzasadniają, poszkodowany, którego stan zdrowia na to pozwala, powinien być poddany badaniu trzeźwości lub badaniu na wykrycie środków odurzających, substancji psychotropowych lub innych substancji o podobnym działaniu.

§ 4. 1. O wypadkach ze skutkiem śmiertelnym lub z udziałem co najmniej dwóch osób kierownik jednostki organizacyjnej Policji niezwłocznie zawiadamia na piśmie kierownika komórki organizacyjnej Komendy Głównej Policji właściwej do spraw bezpieczeństwa i higieny służby.

2. Kierownik jednostki organizacyjnej Policji wszczyna postępowanie w sprawie ustalenia okoliczności i przyczyn wypadku z urzędu lub na wniosek poszkodowanego, powołując komisję powypadkową w celu ustalenia okoliczności i przyczyn wypadku.

§ 5. 1. W skład komisji powypadkowej wchodzi co najmniej trzy osoby, w tym:

- 1) jako przewodniczący — zastępca kierownika jednostki organizacyjnej Policji lub inna osoba wskazana przez niego;
- 2) jako członkowie — przedstawiciel komórki organizacyjnej do spraw bezpieczeństwa i higieny służby oraz przedstawiciel służby merytorycznie właściwy do oceny okoliczności i przyczyny wypadku.

2. W komisji powypadkowej może brać udział przedstawiciel Komendanta Głównego Policji, komendanta wojewódzkiego Policji (Komendanta Stołecznego Policji) oraz organizacji zakładowej związku zawodowego policjantów.

3. Jeżeli wypadkowi uległ kierownik jednostki organizacyjnej Policji, komisję powypadkową powołuje jego bezpośredni przełożony.

4. W skład komisji powypadkowej nie mogą wchodzić osoby zainteresowane wynikiem działania komi-

sji powypadkowej, zwłaszcza gdy może mieć to wpływ na ich odpowiedzialność, oraz osoby będące świadkami wypadku.

§ 6. 1. Komisja powypadkowa może:

- 1) dokonać oględzin miejsca wypadku, stanu technicznego urządzeń oraz badać warunki pełnienia służby i inne okoliczności, które mogły mieć wpływ na powstanie wypadku lub mają z nim związek, sporządzać szkice lub wykonywać zdjęcia tego miejsca;
- 2) przesłuchać poszkodowanego, świadków wypadku oraz inne osoby, których zeznania mogą mieć znaczenie dla ustalenia okoliczności i przyczyn wypadku, z uprzedzeniem, z wyjątkiem poszkodowanego, o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań;
- 3) zasięgać opinii specjalistów lub biegłych;
- 4) przeglądać akta postępowania karnego i innych postępowań oraz inne dokumenty dotyczące wypadku i jego następstw, z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z odrębnych przepisów;
- 5) zapoznać się z posiadaną przez poszkodowanego dokumentacją medyczną;
- 6) zebrać inne dowody dotyczące wypadku.

2. Z dokonania oględzin miejsca wypadku, przesłuchania poszkodowanego oraz świadka sporządza się protokoły.

3. Wzór protokołu oględzin miejsca wypadku, przesłuchania poszkodowanego i przesłuchania świadka określają odpowiednio załączniki nr 1—3 do rozporządzenia.

§ 7. Ustalenie okoliczności i przyczyn wypadku, któremu uległ poszkodowany w czasie wykonywania obowiązków służbowych poza stałym miejscem służby, prowadzi komisja powypadkowa jednostki (komórki) organizacyjnej Policji, w której nastąpił wypadek, a uzyskaną w toku postępowania dokumentację przesyła właściwemu kierownikowi jednostki organizacyjnej Policji, w której poszkodowany pełni służbę.

§ 8. Jeżeli w sprawie wypadku, któremu uległ poszkodowany, jest prowadzone postępowanie karne lub inne postępowanie, a wynik tego postępowania może mieć wpływ na uprawnienia poszkodowanego lub członka jego rodziny do odszkodowania, kierownik jednostki organizacyjnej Policji, który powołał komisję powypadkową, może przedłużyć czas prowadzenia postępowania powypadkowego lub zawiesić to postępowanie do chwili zakończenia właściwego postępowania prowadzonego przez te organy.

§ 9. 1. Komisja powypadkowa powinna zakończyć postępowanie najpóźniej w terminie 14 dni od dnia uzyskania zawiadomienia o wypadku i sporządzić protokół powypadkowy.

2. W przypadku gdy postępowanie powypadkowe może być zakończone w terminie określonym w ust. 1, przyczyny opóźnienia podaje się w protokole powypadkowym.

3. Protokół powypadkowy sporządza się w 5 egzemplarzach. Podpisują go wszyscy członkowie komisji.

4. Wzór protokołu powypadkowego określa załącznik nr 4 do rozporządzenia.

5. Dane dotyczące doznanych przez poszkodowanego obrażeń ciała wpisuje się do protokołu na podstawie dokumentacji medycznej lub opinii lekarza, który udzielił mu pierwszej pomocy.

§ 10. 1. W razie ustalenia, że wyłączną przyczyną wypadku było umyślne lub rażąco niedbałe działanie albo zaniechanie poszkodowanego, naruszające obowiązujące przepisy lub rozkazy, należy to szczegółowo uzasadnić oraz wskazać:

- 1) przepis lub rozkaz, który został przez poszkodowanego naruszony;
- 2) czy i w jaki sposób przełożeni poszkodowanego zapewnili warunki odpowiadające tym przepisom i czy sprawowali właściwy nadzór nad ich przestrzeganiem, a także czy poszkodowany był przeszkolony w zakresie znajomości tych przepisów;
- 3) czy poszkodowany posiadał umiejętności niezbędne do wykonywania czynności związanych z wypadkiem.

2. W razie ustalenia, że wyłączną przyczyną wypadku było zachowanie poszkodowanego spowodowane jego stanem po spożyciu alkoholu, środków odurzających, substancji psychotropowych lub innych substancji o podobnym działaniu albo że uraz lub śmierć poszkodowanego zostały spowodowane przez niego rozmyślnie, należy to szczegółowo uzasadnić.

3. Nieuznanie przez komisję powypadkową zdarzenia za wypadek pozostający w związku z pełnieniem służby w Policji wymaga wydania szczegółowego uzasadnienia.

§ 11. 1. W razie niezgodności stanowisk członków komisji powypadkowej co do okoliczności lub przyczyn wypadku w protokole powypadkowym zamieszcza się stanowisko większości członków komisji; przy równej liczbie głosów decyduje głos przewodniczącego.

2. Członek komisji powypadkowej, który nie zgadza się ze stanowiskiem większości, ma prawo złożenia na piśmie do protokołu powypadkowego zdania odrębnego z uzasadnieniem własnego stanowiska. W takim przypadku w protokole powypadkowym czyni się wzmiankę o zdaniu odrębnym.

§ 12. Jeżeli w związku z wypadkiem powstała szkoda wskutek utraty, całkowitego zniszczenia lub uszkodzenia przedmiotów osobistego użytku lub przedmiotów służących do wykonywania służby, komisja powypadkowa ustala i wpisuje do protokołu powypadkowego, jakie to były przedmioty, ich stan przed wypadkiem i przybliżoną wartość oraz w jakich okolicznościach zostały utracone lub zniszczone.

§ 13. Do protokołu powypadkowego dołącza się całość materiałów zebranych w toku postępowania powypadkowego, w szczególności: protokoły przesłuchań, opinie lekarza, specjalistów, biegłych, szkice, fotografie, protokół oględzin oraz inne dokumenty wskazujące okoliczności i przyczyny wypadku, a także zdanie odrębne złożone przez członka komisji powypadkowej oraz uwagi i zastrzeżenia, jeżeli zostały złożone przez poszkodowanego albo członków jego rodziny.

§ 14. 1. Protokół powypadkowy komisja powypadkowa przedstawia niezwłocznie kierownikowi jednostki organizacyjnej Policji, który:

- 1) w terminie 3 dni ustosunkowuje się do ustaleń zawartych w protokole, zamieszczając w nim swoje stanowisko, oraz zatwierdza ten protokół albo
- 2) może zlecić dokonanie dodatkowych ustaleń, gdy uzna, że okoliczności i przyczyny wypadku nie zostały dostatecznie wyjaśnione.

2. W przypadku gdy w toku dodatkowych ustaleń wyjdą na jaw istotne dla sprawy nowe okoliczności, sporządza się nowy protokół powypadkowy, który komisja przedstawia kierownikowi jednostki organizacyjnej Policji do zatwierdzenia w terminie określonym w ust. 1 pkt 1. Poprzedni protokół powypadkowy włącza się do materiałów postępowania powypadkowego.

§ 15. 1. Poszkodowany albo członkowie jego rodziny mają prawo zgłaszania uwag i zastrzeżeń do ustaleń zawartych w protokole powypadkowym w terminie 7 dni od dnia jego doręczenia, o czym komisja powypadkowa jest obowiązana ich pouczyć.

2. Osoby, o których mowa w ust. 1, mają prawo wglądu w akta sprawy na każdym etapie postępowania oraz sporządzania z nich notatek i odpisów.

§ 16. Jeżeli do treści protokołu powypadkowego zostały zgłoszone uwagi i zastrzeżenia przez poszkodowanego lub członków jego rodziny, kierownik jednostki organizacyjnej Policji zwraca protokół w celu wyjaśnienia i uzupełnienia go przez komisję powypadkową.

§ 17. Uwagi i zastrzeżenia zgłoszone do protokołu powypadkowego kierownik jednostki organizacyjnej Policji prowadzący postępowanie powypadkowe rozpatruje w terminie 7 dni od dnia ich zgłoszenia.

§ 18. 1. Zatwierdzony protokół powypadkowy przekazuje się po jednym egzemplarzu:

- 1) poszkodowanemu, a jeżeli poszkodowany poniósł śmierć w wypadku — członkowi jego rodziny, za pisemnym potwierdzeniem odbioru;
- 2) właściwej miejscowo i rzeczowo komisji lekarskiej podległej ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych;
- 3) kierownikowi jednostki organizacyjnej Policji;
- 4) właściwej komórce kadrowej.

2. Jeżeli w protokole zawarte są dane stanowiące tajemnicę państwową lub służbową, poszkodowanemu lub osobie uprawnionej doręcza się wyciąg z protokołu z pominięciem tych danych.

§ 19. Protokół powypadkowy dotyczący wypadku ze skutkiem śmiertelnym lub z udziałem co najmniej dwóch osób przekazuje się niezwłocznie po zatwierdzeniu przez kierownika jednostki organizacyjnej Policji do komórki organizacyjnej Komendy Głównej Policji sprawującej merytoryczny nadzór nad sprawami bezpieczeństwa i higieny służby w Policji.

§ 20. Do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie rozporządzenia stosuje się przepisy niniejszego rozporządzenia.

§ 21. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.³⁾

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji:

w z. *T. Matusiak*

³⁾ Niniejsze rozporządzenie było poprzedzone zarządzeniem nr 18 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 24 lutego 1973 r. w sprawie trybu ustalania okoliczności i przyczyn wypadków dla celów związanych z przyznawaniem funkcjonariuszom Milicji Obywatelskiej i ich rodzinom odszkodowań i rent (Dz. Urz. MSW Nr 3, poz. 6 oraz z 1975 r. Nr 7, poz. 32), zachowanym w mocy na podstawie art. 15 ustawy z dnia 6 lipca 2001 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, ustawy o odszkodowaniach przystępujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą w Milicji Obywatelskiej, ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin, ustawy o uposażeniu żołnierzy, ustawy o Policji, ustawy o Urzędzie Ochrony Państwa, ustawy o Państwowej Straży Pożarnej, ustawy o kontroli skarbowej, ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin, ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin, ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, ustawy o Służbie Więziennej oraz ustawy o Inspekcji Celnej (Dz. U. Nr 81, poz. 877).

Załączniki do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 lipca 2005 r. (poz. 1150)

Załącznik nr 1

WZÓR

(pieczęć jednostki organizacyjnej Policji)

....., dnia

PROTOKÓŁ OGŁĘDZIN

Komisja powypadkowa:

- 1) (imię i nazwisko) (stanowisko)
- 2)
- 3)
- 4)

dokonała oględzin miejsca wypadku / stanu technicznego urządzeń*

w celu stwierdzenia

W oględzinach uczestniczyli:

Przebieg oględzin:

Stan miejsca/urządzenia* poddanego oględzinom został utrwalony

W czasie oględzin zabezpieczono*

Oględziny rozpoczęto o godz.

Oględziny zakończono o godz.

Protokół niniejszy odczytano.

.....
(podpisy członków komisji)

.....
(podpisy osób uczestniczących w oględzinach)

* Niepotrzebne skreślić.

WZÓR

(pieczęć jednostki organizacyjnej Policji)

....., dnia

PROTOKÓŁ PRZESŁUCHANIA POSZKODOWANEGO

Komisja powypadkowa:

- 1)
(imię i nazwisko) (stanowisko)
- 2)
- 3)
- 4)

przesłuchała w charakterze poszkodowanego

w dniu niżej wymienionego(-ą):

- 1) stopień służbowy, imię i nazwisko
- 2) imię ojca
- 3) data i miejsce urodzenia
- 4) jednostka organizacyjna, w której pełni służbę na stałe
- 5) stanowisko służbowe
- 6) miejsce zameldowania
- 7) stosunek do stron
- 8) numer i seria dowodu osobistego
wydanego przez
- 9) numer PESEL

który zeznał, co następuje:

.....

Protokół po osobistym odczytaniu / przeczytaniu mi* jako zgodny z moimi zeznaniami podpisuję.

.....
 (podpisy członków komisji)

.....
 (podpis poszkodowanego)

* Niepotrzebne skreślić.

WZÓR

(pieczęć jednostki organizacyjnej Policji)

....., dnia

PROTOKÓŁ PRZESŁUCHANIA ŚWIADKA

Komisja powypadkowa:

- 1)
(imię i nazwisko)
(stanowisko)
- 2)
- 3)
- 4)

przesłuchała w charakterze świadka

w dniu niżej wymienionego(-ą):

- 1) stopień służbowy, imię i nazwisko
- 2) imię ojca
- 3) data i miejsce urodzenia
- 4) jednostka organizacyjna, w której pełni służbę na stałe
- 5) stanowisko służbowe
- 6) miejsce zameldowania
- 7) stosunek do stron
- 8) numer i seria dowodu osobistego
wydanego przez
-
- 9) numer PESEL

który zeznał, co następuje:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Protokół po osobistym odczytaniu / przeczytaniu mi* jako zgodny z moimi zeznaniami podpisuję.

.....
(podpisy członków komisji)

.....
.....
.....

.....
(podpis świadka)

* Niepotrzebne skreślić.

WZÓR

(pieczęć jednostki organizacyjnej Policji)

....., dnia

PROTOKÓŁ POWYPADKOWY Nr/... r.

1. Komisja powypadkowa:

1) Przewodniczący — (imię i nazwisko) (stopień służbowy, zajmowane stanowisko)

członkowie:

2) (imię i nazwisko) (stopień służbowy, zajmowane stanowisko)

3) (imię i nazwisko) (stopień służbowy, zajmowane stanowisko)

4) (imię i nazwisko inspektora ds. bezpieczeństwa i higieny służby)

dokonała w dniach

ustaleń dotyczących okoliczności i przyczyn wypadku, któremu w dniu

o godz. w (miejsce) uległ(-a)

..... (stopień służbowy, imię i nazwisko poszkodowanego)

syn/córka urodzony(-a)..... (data i miejsce urodzenia)

zamieszkały(-a) (kod pocztowy, miejscowość)

..... (województwo, ulica, numer mieszkania)

2. Wypadek został zgłoszony przez

..... w dniu

3. Ustalono następujące okoliczności i przyczyny wypadku:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. Skutki wypadku
(w szczególności podać przewidziany czas niezdolności do służby oraz opis obrażeń ciała poszkodowanego)

.....
.....

poniósł śmierć bezpośrednio / zmarł* w dniu 200... r. o godz. w

.....
(w drodze do szpitala, w szpitalu — nazwa miejscowości)

5. Ustala się, że powyższy wypadek jest / nie jest* wypadkiem w związku z pełnieniem służby w Policji, co uzasadnia się następująco:

.....
.....
.....
.....

6. Wskutek wypadku poszkodowany poniósł następującą szkodę w przedmiotach osobistego użytku i przedmiotach służących do wykonywania służby

.....
.....

7. W wyniku dokonanych przez komisję powypadkową ustaleń stwierdza się, że:*

1) wypadek nastąpił podczas wykonywania / w związku z wykonywaniem* obowiązków służbowych lub czynności określonych w art. 2 ust. 1 pkt ustawy z dnia 16 grudnia 1972 r. o odszkodowaniach przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą w Policji (Dz. U. Nr 53, poz. 345, z późn. zm.);

2) powyższy wypadek nastąpił w okolicznościach innych niż określone w art. 2 ust. 1 ustawy;

3) wyłączną przyczyną wypadku było:

umyślne / rażąco niedbałe* działanie / zaniechanie* funkcjonariusza

.....
(podać konkretne przepisy lub rozkazy)

.....
.....
....., ponieważ
.....
.....

4) do wypadku w znacznym stopniu przyczyniło się zachowanie się policjanta spowodowane jego stanem po spożyciu alkoholu / środków odurzających, substancji psychotropowych lub innych substancji o podobnym działaniu*, ponieważ

.....
.....
.....

Stan nietrzeźwości / użycie środków odurzających, substancji psychotropowych lub innych substancji o podobnym działaniu* u poszkodowanego stwierdzono w oparciu o

.....
.....
.....

Stopień przyczynienia się do wypadku:

.....
.....
.....

5) obrażenia ciała / śmierć* funkcjonariusza zostały(-a) spowodowane(-a) przez niego rozmyślnie, co uzasadnia się następująco:

.....
.....
.....
.....

6) okoliczności i przyczyny wypadku ustalono na podstawie

.....
.....

8. W związku z wypadkiem stwierdzono nieprzestrzeganie przez jednostkę (komórkę) organizacyjną Policji następujących przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny służby / innych przepisów dotyczących ochrony życia i zdrowia*:

.....
.....
.....
.....

9. Wnioski i środki profilaktyczne:

.....
.....
.....
.....

10. 1. Poszkodowanego / członka rodziny poszkodowanego* zapoznano z niniejszym protokołem.

2. Uwagi poszkodowanego / członka rodziny poszkodowanego* załączono do protokołu

3. Uwag do protokołu nie wniesiono*, z ustaleniami opisanymi w protokole zgadzam się.

.....
(data i podpis poszkodowanego / członka rodziny poszkodowanego*)

11. 1. Podpisy członków komisji powypadkowej:

1) 2)
3) 4)

2. Do protokołu załączono odrębne zdania członka komisji powypadkowej.*

12. 1. Data sporządzenia protokołu:

.....

2. Przeszkody lub trudności, które uniemożliwiły sporządzenie protokołu w wymaganym terminie 14 dni od dnia zawiadomienia o wypadku:

.....
.....
.....
.....

13. Zatwierdzam niniejszy protokół*.

Zwracam niniejszy protokół celem uzupełnienia go przez komisję powypadkową.*

.....
(data)

.....
(podpis kierownika jednostki organizacyjnej Policji)

14. Zatwierdzam niniejszy protokół po dokonaniu dodatkowych wyjaśnień i ustaleń przez komisję powypadkową.*

.....
(data)

.....
(podpis kierownika jednostki organizacyjnej Policji)

15. Potwierdzenie odbioru protokołu przez poszkodowanego / członka rodziny poszkodowanego* (imię i nazwisko poszkodowanego / członka rodziny poszkodowanego*) lub data doręczenia/przesłania*

Protokół otrzymałem w dniu 200 ... r.

.....
(data)

.....
(podpis poszkodowanego / członka rodziny poszkodowanego*)

Protokół przesłano zainteresowanemu w dniu 200... r.

16. Wykaz załączników do protokołu:

.....
.....
.....
.....

Pouczenie:

Zainteresowanemu przysługuje prawo zgłoszenia zastrzeżeń do ustaleń zawartych w protokole powypadkowym w terminie 7 dni od daty doręczenia niniejszego protokołu. Zastrzeżenia wnosi się w formie pisemnej do kierownika jednostki organizacyjnej Policji prowadzącego postępowanie powypadkowe.

* Niepotrzebne skreślić.